महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळाअंतर्गत बांधकाम कामगार "स्थानिक संनियंत्रण समिती" व "विभागीय संनियंत्रण समिती" गठीत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

उद्योग, ऊर्जा, कामगार व खनिकर्म विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: इबांका-०८२५/प्र.क्र.११७/कामगार-७

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
दिनांक : ०९ सप्टेंबर, २०२५

वाचा :- १. उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्र.इबांका २०२१/प्र.क्र.१४८/कामगार-७, दि.२३.०९.२०२१

२. उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्र.इबांका २०२१/प्र.क्र.१४८/कामगार-७, दि.०२.११.२०२१

प्रस्तावना :-

इमारत व इतर बांधकाम कामगार (रोजगार विनियमन व सेवाशर्ती)अधिनियम १९९६ च्या कलम १८ अन्वये सन २००७ मध्ये राज्यात महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळाची स्थापना करण्यात आली असून मंडळामार्फत नोंदणी, नुतनीकरण लाभाचे अर्ज सादर करणेकरीता संगणक प्रणाली विकसित करण्यात आली आहे. मंडळाअंतर्गत नोंदीत बांधकाम कामगारांना आर्थिक सहाय्य, आरोग्य, शैक्षणिक सहाय्य व सामाजिक सुरक्षेच्या विविध कल्याणकारी योजनेचा लाभ देण्यात येतो.

दिनांक २३.०९.२०२१ रोजीच्या वाचा येथील क्र.१ मधील शासन निर्णयान्वये बांधकाम कामगारांची ग्रामिण व शहरी भागात सहजतेने, तत्परतेने व गतीने नोंदणी व्हावी यासाठी इमारत व इतर बांधकाम कामगार (रोजगार विनियमन व सेवाशर्ती) अधिनियम, १९९६ मधील कलम १२ (४) प्रमाणे इमारत व इतर बांधकाम कामगारांची नोंदणी करण्यासाठी कामगार विभागातील सहा अधिकाऱ्यांना "नोंदणी अधिकारी" घोषित करण्यात आले आहे.

तसेच दिनांक ०२.११.२०२१ रोजीच्या वाचा येथील क्र.२ मधील शासन निर्णयान्वये उपरोक्त नमूद नोंदणी अधिकाऱ्यांमध्ये वरिष्ठ कामगार अन्वेषक व कनिष्ठ कामगार अन्वेषक यांचाही समावेश करण्यात आला आहे.

बांधकाम कामगारांनी नोंदणी, नुतनीकरण व लाभ मिळणेकरिता अर्ज सादर केल्यावर तालुका बांधकाम कामगार सुविधा केंद्रामार्फत मुळ कागदपत्रांची तपासणी होऊन बायोमॅट्रीक व फोटो घेतल्यानंतर नोंदणी अधिकाऱ्यांमार्फत अर्ज मंजूर करण्यात येतात. मंडळ कामकाजात सुसूत्रता व पारदर्शकता यावी तसेच नोंदणी, नुतनीकरण व लाभ वाटप प्रक्रिया लोकाभिमुख व्हावी याकरिता मंडळाअंतर्गत स्थानिक व विभागीय सनियंत्रण समिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

बांधकाम कामगारांच्या एकात्मिक कल्याण मंडळ व्यवस्थापन प्रणालीवर (IWBMS) प्राप्त होणाऱ्या नोंदणी / नुतनीकरण / लाभाच्या (**DBT In Money**) अर्जांवर निर्णय घेण्याकरीता "स्थानिक संनियत्रण समिती" व "विभागीय संनियत्रण समिती" गठीत करण्यास सदर शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

(अ) बांधकाम कामगार स्थानिक सनियंत्रण समितीची रचना :

अ.क्र.	**तपशिल**	**पद**
१	मा.स्थानिक आमदार (विधानसभा सदस्य)	अध्यक्ष
२	मा.मंत्री (कामगार) यांनी शिफारस केलेली व्यक्ती.	सहअध्यक्ष
३	पुरूष बांधकाम कामगार प्रतिनिधी (अशासकीय प्रतिनिधी - अधिकतम दोन)	सदस्य
४	महिला बांधकाम कामगार प्रतिनिधी (अशासकीय प्रतिनिधी - अधिकतम दोन)	सदस्य
५	बांधकाम क्षेत्रातील मालक प्रतिनिधी (अशासकीय प्रतिनिधी - अधिकतम दोन)	सदस्य
६	संबंधित सहाय्यक कामगार आयुक्त / सरकारी कामगार अधिकारी (नोंदणी अधिकारी)	सदस्य सचिव

यापुढे समितीचे सदस्य सचिव (सहाय्यक कामगार आयुक्त / सरकारी कामगार अधिकारी) यांना नोंदणी अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

ब) समितीची कार्यकक्षा :

ब.१ सदर समितीचे कार्यक्षेत्र विधानसभा क्षेत्र राहील. समिती सदस्य सचिव महिन्याभरात प्राप्त अर्जांची प्राथमिक छाननी करुन समितीसमोर सादर करतील. समितीच्या मान्यतेने सदर यादी मंजुर करण्यात येईल. काही लाभार्थ्यांच्या पात्रतेबाबत शंका असल्यास अथवा निकषानुसार कागदपत्रे नसल्यास सदर अर्ज कारणमिमांसेसह संगणक प्रणालीमधून सदस्य सचिवामार्फत समितीच्या मान्यतेने नामंजूर करण्यात येतील व तसे SMS व्दारे संबंधितास कळविण्यात येईल. या निर्णयाविरूध्द ३० दिवसाच्या आत बांधकाम कामगारास विभागीय संनियंत्रण समितीकडे अर्ज करता येईल. तशी सुविधा संगणक प्रणालीवर उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

ब.२ वरील कार्यवाहीअंती समितीमार्फत अर्जाच्या यादीस मंजूरी दिल्यानंतर बैठकीचे इतिवृत्त व यादी सदस्य सचिवामार्फत संकेतस्थळावरून मंडळास सादर करण्याची सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात येईल व मंडळामार्फत लाभार्थ्यांच्या खात्यात DBT पध्दतीने अर्थसहाय्य जमा करण्यात येईल.

ब.३ एखादया समितीतील अध्यक्ष / सदस्य यांना कमी करणे किंवा त्याऐवजी अन्य व्यक्तीस अध्यक्ष / सदस्य म्हणून नेमावयाचे असल्यास सक्षम प्राधिकाऱ्याची शिफारस घेवून मंडळास प्रस्ताव सादर करावा.

ब.४ सदर समिती केवळ एकात्मिक कल्याण मंडळ व्यवस्थापन प्रणालीवर (IWBMS) प्राप्त होणाऱ्या नोंदणी, नुतनीकरण व लाभाच्या (DBT In Money) प्राप्त होणाऱ्या अर्जांवर निर्णय घेईल.

ब.५ समितीच्या कार्यक्षेत्रातील मंजुर झालेल्या नोंदणी/नुतणीकरण/लाभ वाटप (DBT In Money) च्या अर्जाची आवश्यकतेनुसार पुर्नविलोकन करावयाचे अधिकार समितीस राहतील.

(क) समितीअंतर्गत नियुक्त्या :

क.१ उपरोक्त समितीतील सर्व अशासकीय समिती सदस्यांच्या नियुक्त्या संबंधित जिल्हयाचे मा.स्थानिक आमदार (विधानसभा सदस्य) यांच्या शिफारशीनुसार करण्यात येतील. सर्व अशासकीय सदस्यांची नियुक्ती (महिला व पुरूष बांधकाम कामगार प्रतिनिधी, बांधकाम क्षेत्रातील मालक प्रतिनिधी) संबंधितांच्या त्या त्या क्षेत्रातील कामकाजाच्या अनुभवानुसार करण्यात येईल.

क.२ मा.स्थानिक आमदार (विधानसभा सदस्य), अध्यक्ष हे अशासकीय सदस्य यांच्या नावाची शिफारस प्रभारी जिल्हा बांधकाम कामगार सुविधा केंद्र यांचेकडे (कामगार उपायुक्त/ सहाय्यक कामगार आयुक्त/ सरकारी कामगार अधिकारी) करतील. जिल्हा कार्यालय प्रमुख त्यांच्या अधिपत्याखालील सर्व समित्यांकरीता प्राप्त शिफारशी मंडळाच्या मान्यतेकरीता सादर करताना त्यामध्ये अंतर्भुत तालुके नमूद करुन मंडळास सादर करतील. मंडळाच्या मान्यतेअंती समिती कार्यान्वित होईल.

(ड) कार्यपध्दती : -

ड.१ बांधकाम कामगाराने/वारसदाराने नोंदणी, नुतणीकरण व लाभासाठी अर्ज सादर केल्यानंतर तालुका बांधकाम कामगार सुविधा केंद्रातील कर्मचाऱ्यांकडून सदर बांधकाम कामगाराच्या कागदपत्रांची तपासणी करण्यात येईल. सदर कागदपत्रे तपासणीअंती कर्मचाऱ्यांच्या शेऱ्यासह संगणक प्रणालीमार्फत नोंदणी, नुतनीकरण व लाभाचे अर्ज संबंधित नोंदणी अधिकाऱ्याकडे जातील.

ड.२ पूर्ण महिन्याभरात तालुका बांधकाम कामगार सुविधा केंद्रातील कर्मचाऱ्यांच्या डेस्कवरुन नोंदणी अधिकाऱ्याच्या डेस्कवर पाठविण्यात आलेल्या अर्जांची यादी तयार होईल.

ड.३ सदर अर्जांच्या प्राथमिक छानननी अंती संगणक प्रणालीव्दारे तयार होणारी यादी स्थानिक संनियंत्रण समितीसमोर सादर करण्यात येईल.

ड.४ सदर समिती जिल्हयातील विधानसभा मतदारसंघ निहाय स्थापन करण्यात येईल. विधानसभा मतदार संघामध्ये एका पेक्षा अधिक तालुके अंतर्भुत होत असल्यास सर्व तालुक्यांकरीता एक विधानसभा मतदारसंघ निहाय स्थानिक संनियंत्रण समिती गठित करण्यात येईल व संबंधित तालुक्यातील नोंदणी,नुतनीकरण व लाभाचे अर्ज बैठकीच्या दिवशी सदस्य सचिवांमार्फत सदर समितीसमोर सादर करण्यात येतील.

ड.५ एखादया तालुक्यामध्ये दोन विधानसभा मतदारसंघांचा अंतर्भाव होत असल्यास संबंधित तालुक्याचे क्षेत्र ज्या विधानसभा मतदारसंघात अधिक असेल त्या विधानसभानिहाय गठीत समितीमध्ये त्या तालुक्याचा समावेश होईल.

इ) समितीच्या बैठका : -

इ.१ समितीची दर महिन्यात किमान एकवेळ बैठक आयोजित करण्याची जबाबदारी सदस्य सचिवाची असेल. सदस्य सचिवांनी अध्यक्षांची तारीख घेऊन बैठकीची सूचना ३ दिवसाच्या आत समिती अध्यक्ष व इतर सदस्यांना पाठवावी. बैठकीच्या गणपूर्तीसाठी किमान तीन प्रतिनिधींची उपस्थिती आवश्यक राहील.

इ.२ दर महिना अखेर प्राप्त अर्ज समितीसमोर सादर करण्याकरीता पुढील महिन्याच्या १ ते १५ तारखेपर्यंत बैठक आयोजित करण्याची जबाबदारी सदस्य सचिवांची राहील. संनियंत्रण समितीची बैठक सलग २ महिने आयोजित न करण्यात आल्यास त्या कालावधीतील अर्ज निकषानुसार तपासून त्यावर कार्यवाही करण्याची जबाबदारी संबंधित सदस्य सचिवांची राहील. या कालावधीतील निकषात बसणारी प्रकरणे मंजूर करण्यात यावीत व नामंजूर प्रकरणे पुढील बैठकीत समिती समक्ष सादर करणे अनिवार्य राहिल.

ई) बांधकाम कामगार विभागीय संनियंत्रण समितीची रचना :-

अ.क्र.	तपशिल	पद
१	मा. मंत्री (कामगार) यांनी शिफारस केलेली व्यक्ती.	अध्यक्ष
२	पुरूष बांधकाम कामगार प्रतिनिधी (अशासकीय प्रतिनिधी -एक)	सदस्य
३	महिला बांधकाम कामगार प्रतिनिधी (अशासकीय प्रतिनिधी -एक)	सदस्य
४	मालक प्रतिनीधी (अशासकीय प्रतिनिधी -एक)	सदस्य
५	संबंधित विभागीय प्रमुख (अपर कामगार आयुक्त/कामगार उप आयुक्त)	सदस्य सचिव

उ) समितीची कार्यकक्षा:-

उ.१ सदर समिती विभागीय स्तरावर स्थापन करण्यात येईल. सदर समितीच्या अध्यक्ष व सर्व अशासकीय सदस्यांची निवड मा.मंत्री (कामगार) त्यांच्या कामकाजाच्या अनुभवानुसार करतील. विभाग प्रमुख त्यांच्याकडे प्राप्त शिफारशी मंडळ मान्यतेकरीता मंडळास सादर करतील व मंडळ मान्यतेने सदर समिती कार्यन्वित होईल.

उ.२ सदर समितीच्या बैठकीत स्थानिक संनियंत्रण समितीतील अर्ज नाकारलेल्या व त्यापोटी अपील अर्ज सादर केलेल्या बांधकाम कामगार / वारसदारांच्या अर्जाची एकत्रित यादी पडताळणीअंती समितीच्या सदस्य सचिवांमार्फत समितीसमोर सादर करण्यात येईल. समिती त्यावर मंडळाच्या निकषानुसार निर्णय घेईल व तसा निर्णय स्थानिक संनियंत्रण समितीस कळवेल.

उ.३ सदर समितीने अर्जावर घेतलेल्या निर्णयासह सदर अर्ज व बैठकीचे इतिवृत्त सदस्य सचिवांमार्फत मंडळाकडे सादर होईल व जे अर्ज नामंजूर करण्यात येतील त्याबाबत संबंधितांना कळविण्याची सुविधाही संकेतस्थळावर उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

(ऊ) समितीच्या बैठका :

ऊ.१. बांधकाम कामगार विभागीय संनियंत्रण समितीची बैठक दर तीन महिन्यातून एकदा (त्रैमासिक) आयोजित करण्यात येईल. सदर समितीच्या सदस्य सचिवांनी अध्यक्षांच्या परवानगीने सदर समितीची दिनांक व वेळ निश्चित करावी आणि सदर बैठकीबाबत सर्व सदस्यांना किमान तीन दिवस अगोदर कळवून बैठक आयोजित करावी. बैठकीच्या गणपूर्तीसाठी किमान तीन प्रतिनिधींची उपस्थिती आवश्यक राहील.

सदरचा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून, त्याचा संगणक संकेतांक २०२५०९०९१८२७३४२६१० असा आहे. तसेच सदर शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SAGUNA GANESH THENGIL

Digitally signed by SAGUNA GANESH THENGIL
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=INDUSTRY ENERGY LABOUR AND MINING DEPARTMENT,
2.5.4.20=d46fe3bd37ed57f0bdb52fb3a029adc135025943cb93cc90de6ceb564ced5ea3, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=8B4022592C04665617981351F8579C9ABD8539AE93768B3FF96B29E67B146A80, cn=SAGUNA GANESH THENGIL
Date: 2025.09.09 18:28:40 +05'30'

(सगुणा काळे-ठेंगील)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१.मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२.मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई.
३.मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, विधानमंडळ, मुंबई.
४.मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय,मुंबई
५.मा.उप मुख्यमंत्री (गृह), मंत्रालय, मुंबई
६. मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन), मंत्रालय,मुंबई
७. मा.मंत्री (कामगार) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय,मुंबई
८. सर्व मा.मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय,मुंबई
९. सर्व विधीमंडळ सदस्य
१०.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन,मुंबई
११.सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२.प्रधान सचिव, विधानमंडळ,मुंबई.
१३.विकास आयुक्त, असंघटीत कामगार, मुंबई.
१४. कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१५.सचिव तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळ
१६.निवडनस्ती (कामगार-७)